

Első / előző / következő / utolsó dokumentum

Becsuk**37/2000. (X. 31.) AB határozat**

Közzétéve a Magyar Közlöny 2000. évi 107. számában

AB közlöny: IX. évf. 10. szám

888/B/1997

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabályi rendelkezés alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló eljárásban meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény 12. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Indokolás

I.

Az indítványozó a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény (a továbbiakban: Grtv.) 12. § (1) bekezdésének alkotmányossági felülvizsgálatát kezdeményezte. Álláspontja szerint a támadott rendelkezés, amely meghatározott kivételekkel lehetővé teszi dohányárak reklámozását, ellentétes az Alkotmány 18. §-ával és 70/D. §-ával. Amellett fejti ki érveit, hogy az állam a hatályos szabályozással nem biztosítja a területén élők számára a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogot, tekintettel arra, hogy "a dohányzás súlyosan károsítja az aktív dohányzók és a dohányzók környezetében élő nemdohányzók: a passzív dohányzók egészségét, és ismerve a hazai drámai egészségügyi helyzetünkre utaló azon adatokat is, mely szerint évente 32000 honfitársunk dohányzás okozta halálozásával kell számolnunk". Emellett az indítványozó úgy véli, hogy a dohánytermékek reklámozásának teljes tiltása összhangban állna az Emberi Jogok Európai Egyezményének 10. cikkelye 2. pontjával, amely lehetővé teszi a véleményszabadság korlátozását a közegészség védelme érdekében. Az indítványozó hivatkozik továbbá arra, hogy a képviselők figyelmen kívül hagyták egyrészt azt, hogy egy közvélemény-kutató intézet felmérése szerint a városban élő felnőtt népesség közel kétharmada ellenzi a dohányreklámokat, másrészt azt, hogy az Országgyűlés Szociális és egészségügyi bizottsága nem támogatta a törvényjavaslat elfogadását, harmadrészt azt, hogy több nemzetközi egészségügyi fórum állásfoglalása is a dohányárak hirdetésének teljes tilalma mellett szállt síkra.

II.

Az Alkotmánybíróság az indítvány elbírálásakor az Alkotmány

következő rendelkezéseit vette figyelembe:

“18. § A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.”

“61. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra, továbbá arra, hogy a közérdekű adatokat megismerje, illetőleg terjessze.”

“70/D. § (1) A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.

(2) Ezt a jogot a Magyar Köztársaság a munkavédelem, az egészségügyi intézmények és az orvosi ellátás megszervezésével, a rendszeres testezés biztosításával, valamint az épített és a természetes környezet védelmével valósítja meg.”

Az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezménynek (a továbbiakban: Egyezmény) a véleménynyilvánítás szabadságát megfogalmazó 10. cikkelye a következőket tartalmazza:

“1. Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a véleménynyilvánítás szabadságát és az információk, eszmék megismerésének és közlésének szabadságát országhatárokon kívül és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhatna. Ez a cikk nem akadályozza, hogy az államok a rádió-, televízió- vagy mozgóképfelvételek működését engedélyezéshez kössék.

2. E kötelezettségekkel és felelősséggel együttjáró szabadságok gyakorlása a törvényben meghatározott, olyan alakszerűségeknek, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak vethető alá, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a területi sértetlenség, a közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, mások jó hírneve vagy jogai védelme, a bizalmas értesülés közlésének megakadályozása, vagy a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása céljából.”

A Grtv. 12. § (1) bekezdése az alábbiakat foglalja magában:

“Tilos dohányárut vagy alkoholtartalmú italt reklámozni

a) olyan sajtótermékben, amely alapvetően gyermek-, illetve fiatalokhoz szól,

b) sajtótermék címlapján,

c) színházban vagy filmszínházban 20 óra előtt, illetve gyermek- vagy fiatalok számára készült műsorszámot közvetlenül megelőzően, annak teljes időtartama alatt és közvetlenül azt követően,

d) játékokon és annak csomagolásán,

e) közoktatási és egészségügyi intézményben és annak bejáratától számított 200 méteres távolságon belül.”

III.

Az indítvány megalapozatlan.

1. A Grtv. 2. § g) pontja szerint a gazdasági reklám olyan tájékoztatás, amely termék, szolgáltatás, ingatlan, jog és kötelezettség értékesítését vagy más módon történő igénybevitelét és a vállalkozás nevének, megjelölésének, tevékenységének népszerűsítését, továbbá áru vagy árujelző megismertetését mozdítja elő. Az Alkotmánybíróság az

1270/B/1997. AB határozatban megállapította, hogy a gazdasági reklám olyan információ, amelynek közzététele élvezzi az Alkotmány 61. § (1) bekezdésének védelmét. Az alaptörvény ezen szakasza ugyanis nem csupán bizonyos eszmék, tények és vélemények tekintetében biztosítja a szabad véleménynyilvánítást, hanem magát a szabad kommunikációt, a - tág értelemben vett - véleménynyilvánítás lehetőségét részesíti védelemben. (ABK 2000. május, 177.)

Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő alapjog kiemelt alkotmányos védelmet élvez, és csak különösen indokolt esetben korlátozható. A testület a 30/1992. (V. 26.) AB határozatban fogalmazta meg először, hogy "a szabad véleménynyilvánításhoz való jognak valójában igen kevés joggal szemben kell csak engednie, azaz a véleményszabadságot korlátozó törvényeket megszorítóan kell értelmezni. A vélemény szabadságával szemben mérlegelendő korlátozó törvénynek nagyobb a súlya, ha közvetlenül másik alanyi alapjog érvényesítésére és védelmére szolgál, kisebb, ha ilyen jogokat csakis mögöttesen, valamely 'intézmény' közvetítésével véd, s legkisebb, ha csupán valamely elvont érték önmagában a tárgya (pl. a köznyugalom)." (ABH 1992, 167, 178.)

Az 1270/B/1997. AB határozat úgy foglalt állást, hogy "a kereskedelmi jellegű információk közzététele esetében szélesebb körű állami beavatkozás lehet alkotmányosan indokolt, mint a véleményközlés egyéb eseteiben." (ABK 2000. május, 178.) Ennek oka egyrészt az, hogy a reklám közzétételének általában nem az egyéni önkifejezés, a személyiség szabad kibontakoztatása az elsődleges célja, sokkal inkább az áru értékesítésének, megismertetésének, igénybevételének előmozdítása. (Grtv. 2. § g/ pont) Másrészt a valótlan kereskedelmi információk közlésének, illetve a valós információk elhallgatásának olyan, az emberi egészségre káros következményei is lehetnek, amelyek indokolttá teszik a közzététel korlátozását. Amíg egyéb esetekben a kifejezés szabadsága révén egy-egy valótlan kijelentés cáfolata orvosolhatja az esetleges sérelmeket, addig a hamis vagy megtévesztő reklám adott esetben visszafordíthatatlan következményekkel is járhat. (ABK 2000. május, 178, 181.) Mindezek alapján az Alkotmánybíróság úgy határozott, hogy az emberi méltósághoz való jog és e jog szerves részét alkotó személyiség jogok, valamint a fogyasztók jogainak védelme érdekében szükséges lehet a kereskedelmi információközlés korlátozása.

2. A Grtv.-nek az indítvány által támadott 12. §-a a dohányárakkal és az alkoholtartalmú italokkal kapcsolatos kereskedelmi információközlés speciális korlátait tartalmazza. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az Alkotmánynak a kifejezés szabadságát biztosító 61. §-a a dohánytermékek és az alkoholtartalmú italok gazdasági reklámjára is vonatkozik. Ugyanakkor a dohányárúkról szóló kereskedelmi információk esetében kiemelt jelentősége van annak, hogy az Alkotmánybíróság a gazdasági reklámozás terén a véleményközlés egyéb formáinál szélesebb körű állami beavatkozás lehetőségét ismeri el. A dohánytermékek ugyanis minden kétséget kizáróan rendkívül ártalmasak az egészségre. Ebből következik, hogy a reklámok címzettjei, vagyis a lehetséges fogyasztók megfelelő tájékoztatáshoz való joga különös garanciákat igényel. Emellett a dohányreklámokat szabályozó normák vizsgálatakor a kifejezés szabadságával

szemben kellő súllyal kell figyelembe venni az állam alkotmányos kötelességét a gyermekek védelmére. [Alkotmány 67. § (1) bekezdés]

IV.

Jelen esetben az Alkotmánybíróságnak az indítvány alapján arra a kérdésre kellett választ adnia, hogy sérti-e az egészséges környezethez való jogot (Alkotmány 18. §) és a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogot (Alkotmány 70/D. §) az a törvényi szabályozás, amely nem tiltja meg teljes körűen a dohányárak reklámozását.

1. Először a 28/1994. (V. 20.) AB határozatban fejtette ki az Alkotmánybíróság, hogy a környezethez való jog nem sorolható a klasszikus, védelmi jellegű alapjogok közé, és nem hasonlítható a szociális jogokhoz sem. Az Alkotmány 18. §-ában szereplő jog "elsősorban önállósult és önmagában vett intézményvédelem, azaz olyan sajátos alapjog, amelynek az objektív, intézményvédelmi oldala túlnyomó és meghatározó. A környezethez való jog az állam környezetvédelemre vonatkozó kötelességei teljesítésének garanciáit emeli az alapjogok szintjére, beleértve a környezet elért védelme korlátozhatóságának feltételeit is. E jog sajátosságai folytán mindazokat a feladatokat, amelyeket másutt alanyi jogok védelmével teljesít az állam, itt törvényi és szervezeti garanciák nyújtásával kell ellátnia." (ABH 1994, 134, 138.) "Az Alkotmányban biztosított környezethez való jog a környezet védelmére és az élet természeti alapjának fenntartására vonatkozó állami kötelességet jelenti. Az egyedi alanyi jogok ez idő szerint e jog megvalósításában csak mellékesek." (ABH 1994, 134, 139.)

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az állam a környezetvédelem elvi alapjainak és módszereinek megválasztásában szabad, és szabad annak meghatározásában is, hogy a környezethez való jog tartalmát adó sajátos állami kötelezettségekből milyen konkrét jogalkotási és kormányzati teendők származnak. Az egészséges környezethez való jog érvényesítésére szolgáló alanyi jogok összességét a törvényhozás állapítja meg. Az állam azonban nem élvez szabadságot abban, hogy a környezet állapotát romlani engedje vagy a romlás kockázatát megengedje. Mindezek alapján a környezethez való jog egyik aspektusával kapcsolatban fogalmazta meg az Alkotmánybíróság, hogy az állam a természetvédelem jogszabályokkal biztosított szintjét - kivételes esetektől eltekintve - nem csökkentheti. [1996/G/1990. AB határozat, ABH 1993, 533, 535.; 28/1994. (V. 20.) AB határozat, ABH 1994, 134, 140.; 29/1995. (V. 25.) AB határozat, ABH 1995, 145, 148.; 14/1998. (V. 8.) AB határozat, ABH 1998, 126, 130.; 48/1997. (X. 6.) AB határozat, ABH 1997, 502, 503.]

Az alkotmánybírósági joggyakorlat az Alkotmány 70/D. §-ának értelmezésében is töretlen. Eszerint a legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogosultságként meghatározott alkotmányi követelmény az államnak azt az alkotmányos kötelezettségét jelenti, hogy a nemzetgazdaság teherbíró képességéhez, az állam és a társadalom lehetőségeihez igazodva olyan gazdasági és jogi környezetet teremtsen, amely a legkedvezőbb feltételeket biztosítja a polgárok egészséges életmódjához és életviteléhez. E feltételeket konkretizálja egyebek között az Alkotmány 70/D. §-ának (2) bekezdésében írt

rendelkezés, amely az állam kötelezettségévé teszi a megfelelő egészségügyi intézmények létesítését és az orvosi ellátás megszervezését. Az Alkotmánybíróság elvontan, általános ismérvekkel csak egészen szélső esetekre korlátozottan határozhatja meg az állami kötelezettség kritikus nagyságát, vagyis azt a szükséges minimumot, amelynek hiánya már alkotmányellenességhez vezet. A szélső eseteken túl azonban az Alkotmány 70/D. §-ának nincs alkotmányos mércéje. A lehető legmagasabb testi és lelki egészséghez való jog tehát önmagában alanyi jogként értelmezhetetlen, az az Alkotmány 70/D. § (2) bekezdésében foglalt állami kötelezettségként fogalmazódik meg, amely magában foglalja azt a kötelezettséget, hogy a törvényhozó a testi és lelki egészség bizonyos területein alanyi jogokat határozzon meg. [56/1995. (IX. 15.) AB határozat, ABH 1995, 260, 270.; 54/1996. (XI. 30.) AB határozat, ABH 1996, 173, 186, 198.; 1316/B/1995. AB határozat, ABH 1996, 735, 737.; 261/B/1997. AB határozat, ABH 1998, 689, 692.]

Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az egészséges környezethez való jogot, illetve a legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogot önmagában szemlélve nem fogalmazható meg olyan egyéni alkotmányos jogosultság vagy olyan állami kötelezettség, amelyet figyelembe kellene venni a dohánytermékekre vonatkozó reklámszabályok alkotmányossági vizsgálatakor. Kizárólag az Alkotmány 18. §-át, illetve 70/D. §-át tekintetbe véve nem állapítható meg a dohányárakkal kapcsolatos kereskedelmi információközlés határait kijelölő alkotmányossági mérce. A 18. § más jellegű kötelezettségeket ró az államra az egészséges emberi környezet biztosítása érdekében, a 70/D. § pedig kizárólag szélsőséges esetekben nyújt alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a jogalkotást felülbírálja.

2. Az indítványozó a dohányzók és a nem dohányzók életének és egészségének védelmére hivatkozva kéri a Grtv. 12. § (1) bekezdésének alkotmányossági felülvizsgálatát. Az Alkotmánybíróság már több határozatában kifejtette, hogy az életvédelmet szolgáló alanyi jogok, állami köteleességek, valamint államcélok rendszerének közös gyökere az élethez való jog. Az Alkotmány 54. § (1) bekezdése és a 8. § (1) bekezdése "az állam elsőrendű köteletségévé" teszi az emberi élet védelmét. Ez a köteletség egyrészt azt jelenti, hogy az államnak tartózkodnia kell az élethez való jog megsértésétől, másrészt gondoskodnia kell az élethez való jog érvényesüléséhez szükséges feltételekről. Az élethez való jog objektív oldalából következő alapvető kötelezettsége az államnak, hogy jogalkotással és szervezési intézkedésekkel gondoskodjon az élet védelméről. [64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991, 297, 302.; 28/1994. (V. 20.) AB határozat, ABH 1994, 134, 139.; 48/1998. (XI. 23.) AB határozat, ABH 1998, 333, 341.] Az Alkotmánybíróság a 48/1998. (XI. 23.) AB határozatban kifejtette, hogy az állam az élethez való jogból következő objektív intézményvédelmi köteletséget összhangban teljesíti azokkal a hasonlóan objektív köteleességekkel, amelyek az egészséghez való jogból és az egészséges környezethez való jogból hárulnak rá. "Az említett alapjogokból folyó állami intézményvédelmi köteleességek mindig túlmutatnak az alanyi jogosultak jogain. Így például az egészséghez való jog éppúgy a jövő nemzedékek egészségét is szolgálja, mint az egészséges környezethez való jog." (ABH 1998, 341.)

3. A Grtv. 12. §-ában a dohányárakkal kapcsolatban megfogalmazott reklámkorlátozások és reklámtilalmak legnagyobb része a gyermekek védelmére irányul. Ezt a célt szolgálja az (1) bekezdés, amely szerint tilos dohányáru reklámozni - többek között - olyan sajtótermékben, amely alapvetően gyermek-, illetve fiatalkorúakhoz szól; színházban vagy filmszínházban 20 óra előtt, illetve gyermek- vagy fiatalkorúak számára készült műsorszámot közvetlenül megelőzően, annak teljes időtartama alatt és közvetlenül azt követően; játékon és annak csomagolásán; közoktatási intézményben és annak bejáratától számított 200 méteres távolságon belül. A (2) bekezdés kimondja, hogy tilos közzétenni dohányáru olyan reklámját, amely gyermek-, illetve fiatalkorúaknak szól, valamint amely gyermek-, illetve fiatalkorút mutat be. Mindezek a tilalmak és korlátozások azt szolgálják, hogy a reklám ne ösztönözhesse kifejezetten a gyermekeket a dohányáru fogyasztására. A Grtv. 12. §-ának említett szabályai az államnak az Alkotmány 54. § (1) bekezdésén, 67. § (1) bekezdésén és 70/D. § (1) bekezdésén alapuló azon kötelezettségét juttatják érvényre, hogy védelmezze a gyermekek életét, egészségét és megfelelő testi fejlődését.

A vizsgált szabályozás többi korlátozása az olyan dohányreklámok elterjedését kívánja megakadályozni, amelyek a dohányzást az egészséges, illetve a követendő példaként szolgáló életmód részeként mutatják be. Így tilos közzétenni dohányáru olyan reklámját, amely a dohányzást egészséges tevékenységként tünteti fel; dohányzó személyeket ábrázol; ismert film-, popzenei vagy szórakoztatóipari sztárok képeit vagy nyilatkozatait használja fel; továbbá tiltott az olyan reklám, amely túlzott dohányfogyasztásra hív fel. E szabályok megalkotására a fogyasztókat megtévesztő reklámok megakadályozása és az állam élet- és egészségvédelmi feladatainak teljesítése érdekében került sor.

Figyelembe kell venni azt is, hogy nem kizárólag a Grtv. 12. §-a tartalmaz dohányreklámokat érintő korlátozásokat. A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 13. § (1) bekezdése kimondja: "Nem szabad közzétenni dohányáru, fegyvert, lőszert, robbanóanyagot, kizárólag orvosi rendelvényre igénybe vehető gyógyszert, továbbá gyógyászati eljárást népszerűsítő, ismertető reklámot." Vagyis a dohányreklám a közszolgálati, valamint a kereskedelmi rádiókban és televíziókban is tilos. Emellett a Grtv. 13. §-a előírja, hogy a dohányáru sajtótermékben és szabadtéri reklámhordozón való reklámjának - a törvényben meghatározott módon és méretben - "A dohányzás súlyosan károsítja az Ön és környezete egészségét" szövegű általános figyelmeztetést, valamint a dohányáru nikotin- és kátránytartalmát közlő adatokat kell tartalmaznia.

Az Alkotmánybíróság mindezek alapján megállapítja, hogy az állam a dohányáru reklámjának szabályozásakor eleget tett az Alkotmány 54. § (1) bekezdéséből és 70/D. § (1) bekezdéséből következő intézményes élet- és egészségvédelmi köteletségének, és teljesítette az Alkotmány 67. § (1) bekezdésén alapuló kötelezettségét a gyermekek megfelelő testi és szellemi fejlődésének védelmére. Ebből következik, hogy az Alkotmányból nem vezethető le a dohányáru reklámjának teljes tilalma. Mindez nem zárja ki azt, hogy a jogalkotó további korlátozásokat fogalmazzon meg, amennyiben azokra szükség van az állampolgárok megfelelő tájékoztatása,

továbbá életének, egészségének védelme érdekében. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy a dohánytermékek reklámját érintő tilalmak és korlátozások akkor felelnek meg az Alkotmány 61. §-a által támasztott követelményeknek, ha azokat az állampolgárok életének, egészségének védelme, illetve a gyermekek megfelelő testi és szellemi fejlődésének védelme kellően indokolja. Jelen eljárásának azonban nem tárgya annak vizsgálata, hogy az egyes reklámkorlátozásokra megfelelő alkotmányos indokkal került-e sor.

4. Az Alkotmánybíróság utal arra, hogy az állam a dohányzással összefüggésben nem kizárólag a reklámkorlátozásokkal juttatja érvényre intézményes védelmi kötelezettségét. A nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól szóló 1999. évi XLII. törvény elsődleges célja, hogy a dohánytermékek fogyasztásának szabályozásával, illetőleg forgalmazásának részleges korlátozásával védelmet nyújtson a nemdohányzók, valamint az életkoruk vagy egészségi állapotuk miatt egyébként fokozott védelmet igénylő személyek részére a passzív dohányzás káros hatásaival szemben. Elsősorban a fogyasztók megfelelő tájékoztatása és egészségének védelme érdekében fogalmaz meg szabályokat a dohánytermékek előállításáról, forgalmazásáról és ellenőrzéséről szóló 36/1996. (XII. 11.) FM-NM-İKIM együttes rendelet. A dohányzás egészségkárosító hatásai miatt indokolt állami beavatkozás a jogalkotás különböző területein érvényesül, és a dohányárak reklámozása mellett érinti a dohánytermékek előállítását, forgalmazását, továbbá az állami szerepvállalás megjelenik a fogyasztás korlátozásában is. Az állam azonban nem vállalhatja át az állampolgárok felelősségét abban, hogy saját egészségüket megőrizzék. A dohányzással kapcsolatban az államnak elsődlegesen annak feltételeit kell biztosítani, hogy az állampolgárok tájékozottak legyenek, és felelős döntést hozhassanak a fogyasztásról. Emellett alapvető állami kötelesség a nemdohányzók védelme.

Fokozott állami szerepvállalást követel meg az Alkotmány a gyermekek egészséges fejlődésének biztosítása és a káros hatások távol tartása érdekében. Az állam beavatkozása elsősorban azokon a területeken indokolt, ahol a szülői felügyeleti jog nem érvényesülhet, illetve olyan kivételes esetekben kerülhet sor állami fellépésre, amikor a szülő súlyosan veszélyezteti gyermeke fejlődését. Az Alkotmánybíróság a 21/1996. (V. 17.) AB határozatban azt is megfogalmazta, hogy "a magánszférában a gondoskodás és védelem joga és kötelessége elsősorban a szülőket illeti. Így például jogszabály - általános megelőző céllal - tilthatja, hogy gyermeknek nyilvános vendéglátóhelyen alkoholt szolgáljanak fel, hogy iskola közelében pornográf sajtótermékeket áruljanak, vagy szexboltot nyissanak. Törvény a gyermek belépését is megtilthatja ilyen helyekre. A szülő felelőssége viszont, hogy otthon a gyermek számára hozzáférhetővé teszi-e az alkoholt vagy a pornográfiát. Az állam csak a gyermek fejlődésének súlyos és konkrét sérelme vagy veszélyeztetése esetén avatkozik be - például a szülői felügyelet megszüntetése révén." (ABH 1996, 80.)

V.

1. Az Alkotmánybíróság megvizsgálta az Egyezménynek az indítvánnyal összefüggésbe hozható rendelkezéseit, valamint

az Európai Emberi Jogi Bizottság és Bíróság esetjogát. Az Egyezmény 10. cikkelyének 1. pontja deklarálja a véleményalkotás és az információközlés szabadságát, e cikkely 2. pontja pedig - egyebek mellett - azt teszi lehetővé az államok számára, hogy a közegészség védelmében, szükséges esetben, arányos mértékben korlátozzák a kifejezés szabadságát. Tehát az Egyezmény éppen az információközlés szabadságát védi az indokolatlanul széles körű jogkorlátozásokkal szemben. Az Egyezményre nem lehet hivatkozni az abban deklarált alapvető jog közegészségügyi célú korlátozása érdekében.

Az Alkotmánybíróság az 1270/B/1997. AB határozatban - hivatkozva a Mark Intern GmbH-ügyre, a Jacubowski-ügyre, valamint a Casado Coca-ügyre - kifejtette, hogy a strasbourgi esetjog a kereskedelmi információkat is a 10. cikkely által védett körbe vonja. (ABK 2000. május, 176.) A dohányreklámok közzététele azonban senkinek nem sérti az Egyezményben deklarált jogait. Az esetjog elismeri, hogy a tagállamoknak pozitív kötelezettségei is vannak az Egyezmény által védett jogok biztosítása érdekében. Ezért az élethez való jogot deklaráló 2. cikkely és a magánélet szabadságát biztosító 8. cikkely alapján az államoknak megfelelő lépéseket kell tenniük az emberi élet védelmében és a környezeti ártalmak megakadályozására, de ezek módja tekintetében az egyes államok széles mérlegelési szabadsággal rendelkeznek. Az Emberi Jogok Európai Bizottsága a Wöckel v. Germany ügyben kifejtette, hogy a dohányreklámok és a dohányzás általános tiltásának hiánya nem jelenti azt, hogy az állam megsértette az Egyezmény 2. és 8. cikkelyét. A dohánytermékek reklámjának korlátozásával és meghatározott helyeken történő dohányzás tiltásával, valamint a dohányzás káros hatásait ismertető információközlésekkel az állam teljesíti kötelezettségét. [32165/96. 93-A DR 82 (1998)]

2. Az Alkotmánybíróság a dohányreklámok alkotmányosságának vizsgálatakor az Egyezmény mellett figyelembe vette az Európai Unió szabályozását is. A Grtv. koncepcióját megfogalmazó 1031/1996. (IV. 13.) Korm. határozat a törvény megalkotásának szükségességét egyebek mellett a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt és az 1994. évi I. törvénnyel kihirdetett Európai Megállapodásban foglaltakkal indokolja. A Megállapodás 68. cikke sorolja fel a jogharmonizáció legfontosabb területeit, melyek közé tartozik a versenyszabályozás és a fogyasztók érdekvédelme. Az Európai Unióban ezek részét képezi a korszerű reklámszabályozás.

A reklám mint szolgáltatás szabad forgalma és a reklámhordozó mint áru szabad forgalma az Európai Unió belső piacán érvényesülő szabadságok közé tartozik. Ugyanakkor a reklám szabadsága nem jelent korlátok nélküli szabadságot. Annak ellenére, hogy az Unióban nincs egységes reklámszabályozás, a tagállamok jogi szabályozását több részterületen, így a dohányreklámok terén is, uniós normák korlátozzák. A 89/552/EEC irányelv megtiltotta a dohánytermékek reklámozását a televízióban, majd az irányelvet módosító 97/36/EC irányelv kimondta, hogy a dohánytermékek előállítói nem szponzorálhatnak műsorokat a televízióban. A 98/43/EC irányelv előírta, hogy a tagállamoknak meg kell tiltaniuk a dohányreklámokat a közterületeken, a sajtóban, valamint meg kell tiltaniuk a dohánytermékek előállítóinak szponzori

tevékenységét. Az Európai Bíróság 2000. október 5-én a 98/43/EC irányelvet megsemmisítette. Ugyanakkor a bíróság határozata nem zárta ki a dohányreklámok meghatározott formáinak részleges tiltását, amennyiben az összhangban van az uniós szabadságokkal. (C-376/98. Federal Republic of Germany v. European Parliament and Council of the European Union)

VI.

Az indítványozó kifogásolja, hogy az Országgyűlés a Grtv. 12. §-ának elfogadásával olyan döntést hozott, amely ellentétes a Szociális és egészségügyi bizottság álláspontjával, a közvélemény többségének elvárásaival, valamint egyes tudományos fórumok állásfoglalásaival.

A magyar parlamenti jogban a törvényhozási eljárás során az állandó bizottságoknak kezdeményező, javaslattevő és véleményező szerepük van. A gazdasági reklámtevékenységről szóló T/3712. számú törvényjavaslat tárgyalásakor a Szociális és egészségügyi bizottság véleménynyilvánító és javaslattevő szerepe érvényesült. Emellett a nyilvános országgyűlési vita során a képviselők megismerhették a dohányreklámok szabályozására vonatkozó különféle álláspontokat. Az országgyűlési képviselők a köz érdekében végzett tevékenységük [Alkotmány 20. § (2) bekezdés] során nagy szabadságot élveznek, a törvényjavaslatok szavazásakor legjobb meggyőződésük szerint cselekedhetnek. Nem köti a képviselőket sem az előterjesztő, sem a bizottságok, sem az egyes szakmai és érdekvédelmi szervezetek álláspontja. Ezért az Alkotmánybíróság az indítványt ebben a tekintetben is megalapozatlannak találta.

Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a Grtv. 12. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.

Az Alkotmánybíróság határozatának Magyar Közlönyben való közzétételét a közérdeklődésre tekintettel rendelte el.

Budapest, 2000. október 30.

Dr. Németh János
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bagi István
alkotmánybíró

Dr. Bihari Mihály
alkotmánybíró

Dr. Czucz Ottó
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila
alkotmánybíró

Dr. Holló András
alkotmánybíró

Dr. Kiss László
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István
előadó alkotmánybíró

Dr. Strausz János
alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszkyné Dr. Vasadi Éva
alkotmánybíró

